

«М'ЯКЕ ПРАВО» У СИСТЕМІ РЕГУЛЮВАННЯ КОРПОРАТИВНИХ ВІДНОСИН

Щокіна Олена Олександрівна,

канд. юрид. наук,

доцент кафедри господарського права,

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого,

Україна, м. Харків

e-mail: shchokinaelena@gmail.com

ORCID 0000-0001-8320-5543

Розглянуто висловлені в юридичній науці погляди на феномен «м'якого права». Визначається роль рекомендаційних актів міжнародних організацій у системі регулювання корпоративних відносин, зокрема відносин корпоративного управління, на національному рівні.

Ключові слова: «м'яке право»; корпоративне управління; міжнародна організація; Принципи корпоративного управління G 20 / Організації економічного співробітництва та розвитку 2015.

Вступ. Поняття «м'яке право» (soft law) сьогодні вже міцно увійшло у науковий обіг незважаючи на всю його невизначеність і дискусійність. При цьому якщо раніше феномен м'якого права досліджувався переважно в межах науки міжнародного права, то останнім часом спостерігається інтерес до цієї проблематики на рівні теорії права і галузевих правових наук.

У сучасних умовах «м'яке право» перетворюється на дієвий інструмент регулювання корпоративних і взагалі господарських відносин на національному рівні. Міжнародні стандарти корпоративного управління виступають орієнтиром для розвитку корпоративного права всіх держав світу. Суб'єктом «правотворчості» в такому випадку є не держава, а міжнародна організація, що формулює й ухвалює рекомендаційні акти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика «м'якого права» в сучасній юридичній науці є вельми популярною, їй присвячена значна кількість робіт закордонних і вітчизняних учених. Концепцію «м'якого права»,

що виникла у західноєвропейській доктрині, досліджували відомі учені-міжнародники Г. М. Вельямінов, Т. М. Нешатаєва та багато ін. Вплив «м'якого права» на право Європейського Союзу (ЄС) вивчали, зокрема, П. О. Грималюк, О. Ю. Димінська та К. Смирнова. На загальнотеоретичному рівні зазначеному феномену присвятили низку статей Ю. Б. Фогельсон й І. В. Шалінська. «М'яке право» як регулятор міжнародних комерційних відносин розглядають у своїх працях Т. В. Матвєєва та О. В. Муратова. Уперше на пострадянському просторі проблему «м'якого» корпоративного права порушила С. О. Чеховська (2012 р.), за влучним висловом якої ідеї м'якого права поступово завойовують все нові й нові сфери суспільного життя [16].

Метою статті є визначення ролі «м'якого права» в системі регулювання корпоративних відносин.

Виклад основного матеріалу. Єдиного підходу до розуміння поняття «м'яке право» сьогодні немає. Фактично кожен автор, що звертається до цього поняття, вкладає в нього різний зміст. Але ж для з'ясування місця «м'якого права» в системі регулювання корпоративних відносин необхідно насамперед визначитися з його змістом.

У доктрині міжнародного права під терміном «м'яке право» розуміють рекомендаційні акти (резолюції) міжнародних міжурядових організацій, які не є юридично обов'язковими. Згідно зі статутами міжнародних організацій більшість з них вправі регламентувати міжнародні відносини за допомогою своїх резолюцій, що мають переважно рекомендаційний характер [10, с. 52]. Так, Г. М. Вельямінов пише, що по суті відмінність «м'якого права» від «твердого права» (hard law) полягає в тому, що норми «м'якого права» – не обов'язкові і їх виконання відповідно не може забезпечуватися прийнятими в міжнародному праві засобами, аж до примусових [2, с. 84].

Більш широкою концепції «м'якого права» дотримується Т. В. Матвєєва, на думку якої до нього доцільно віднести не лише резолюції міжнародних організацій, а й інші документи, які містять уніфіковані норми, що не мають обов'язкової сили, зокрема, правові керівництва, модельні закони, кодекси

поведінки [8, с. 66–67]. При цьому до суб'єктів «міжнародної правотворчості» вчена відносить не тільки міжнародні міжурядові організації, а й неурядові (Міжнародну торгову палату (МТП), Міжнародну асоціацію франшизи, Міжнародну асоціацію юристів тощо). Т. В. Матвеева дотримується точки зору, що норми «м'якого права» можуть міститися і в міжнародних документах, і прийматися на національному рівні, отже, можна казати як про *soft law international*, так і про *soft law internal* [8, с. 69]. Схожу думку висловлює й О. В. Муратова [9].

С. В. Бахін свого часу запропонував використовувати для позначення актів міжнародних організацій, що ставлять за мету оптимізацію регулювання міжнародних комерційних відносин, термін «субправо». Розрізняючи «субправо» і «м'яке право», що регулює міждержавні відносини, учений звертає увагу на схожість процесів, що останнім часом поширилися в міжнародному та приватному праві: розширення й ускладнення сфери нормотворчості, зростання наукоємності цього процесу, неможливість держав постійно й активно брати участь у ньому [1, с. 147].

З часом термін «м'яке право» став використовуватися для позначення правил поведінки, що походять не від держав. С. О. Чеховська зазначає, що недержавне регулювання часто називають м'яким правом, а також приватним регулюванням. В регуляторному полі з'являються різні недержавні суб'єкти, що створюють особливого роду соціальні норми, які добровільно застосовуються суб'єктами [16]. Значна частина правил, що стосуються корпоративного управління, формуються як «м'яке право», оскільки вони створюються й ухвалюються недержавними уповноваженими організаціями. Отже, за такого підходу до «м'якого права» відносяться будь-які норми, що створюються недержавними суб'єктами як міжнародного, так і національного рівня.

На думку Ю. Б. Фогельсона, сама поява у правовому дискурсі терміна «м'яке право» свідчить про те, що виникає нове право, яке не спирається на силу, суверенітет і територіальні кордони держав. Юридично необов'язкові

норми «м'якого права» в усьому аналогічні правовим нормам, за винятком одного атрибута – використання державного апарату для їх створення і приведення у виконання [15, с. 50]. Ю. Б. Фогельсон вказує на таку важливу особливість «м'якого права»: завжди існує якийсь авторитетний центр, що створив цю систему правил та (або) підтримує її дієвість [15, с. 48].

У західній юридичній літературі «м'яке право» розуміється переважно в широкому сенсі. Зарубіжні дослідники відносять кодекси корпоративного управління та інше «м'яке право» до квазі-правових інструментів без будь-якої санкції та обов'язкової сили, або зі слабшою обов'язковою силою, ніж традиційне тверде право [19, с. 473].

Виходячи з викладеного можна виокремити три основні підходи до розуміння «м'якого права»:

- 1) «м'яке право» зводиться до рекомендаційних актів міжнародних міжурядових організацій;
- 2) «м'яке право» охоплює як документи міжнародних міжурядових організацій, так і неурядових, зокрема, Принципи міжнародних комерційних договорів УНЦДРУА, акти МТП тощо;
- 3) найбільш широкий підхід, за якого «м'яким правом» вважаються інструменти недержавного регулювання як міжнародного, так і національного рівня.

Слід зазначити, що у вітчизняній і загалом пострадянській юридичній науці переважає міжнародно-правовий погляд на «м'яке право» як на резолюції міжнародних міжурядових організацій, що мають рекомендаційний характер. «М'яке право» – це феномен, що існує насамперед в межах міжнародного права, і при цьому здійснює суттєвий вплив на процеси уніфікації й гармонізації національних законодавств – членів ЄС [7, с. 29].

Поміж усіх міжнародних організацій найбільш активно правотворчі повноваження з використанням норм «м'якого права» реалізуються саме в межах міжнародних економічних організацій. Як правило, акти «м'якого права» приймаються у формі кодексів, плану дій, правил, стандартів, комюніке,

заяв, меморандумів, модельних законів тощо. Характерною особливістю розвитку концепції «м'якого права» (soft law) на сучасному етапі Г. Ю. Гулевська справедливо вважає його значення для регулювання економічних відносин на внутрішньодержавному рівні, гармонізації національного й міжнародного права [4, с. 250].

Однією з тенденцій сучасного розвитку корпоративних відносин є значний вплив на нього міжнародних «м'яких» норм. Фактично сьогодні «м'яке право» визначає вектор розвитку корпоративних відносин на національному рівні.

Т. М. Нешатаєва виокремлює два шляхи дії «м'яких» норм. По-перше, норма-рекомендація з часом може перетворитися на норму міжнародного права, зокрема, шляхом закріплення у міжнародному договорі. А, по-друге, засновуючись на рекомендованому міжнародному правилі держави змінюють своє національне законодавство таким чином, щоб з'явилося свідчення виконання міжнародних рекомендацій [10, с. 54].

Найбільшого впливу актів «м'якого права» зазнала така частина корпоративних відносин, як відносини корпоративного управління. З узагальнень практики застосування корпоративного законодавства вищими судовими інстанціями України випливає, що корпоративне управління розуміється у вузькому сенсі як система відносин між учасниками товариства та його органами з приводу реалізації учасниками їх корпоративних прав [5, с. 18]. У сучасних вітчизняних правових дослідженнях корпоративне управління визначається як система внутрішньогосподарських відносин, що складається внаслідок реалізації компетенцій, між власниками корпоративних прав та господарським товариством (корпорацією) як суб'єктом корпоративної власності у зв'язку із прийняттям та виконанням рішень щодо господарської діяльності товариства, а також контролем за їх виконанням [5, с. 46].

До актів «м'якого права» у сфері регулювання діяльності корпорацій можна віднести: Принципи корпоративного управління G 20 / Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) 2015 р. [12],

Декларацію про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства 1976 р. і Керівні принципи для багатонаціональних підприємств ОЕСР 2011 р. як складову останньої [20].

Принципи корпоративного управління ОЕСР являють собою збірку найкращих світових стандартів, спрямованих на формування якісної й прозорої системи корпоративного управління та, врешті, підвищення рівня довіри до компанії з боку інвесторів і її конкурентоздатності. Вперше Принципи було прийнято ОЕСР у 1999 р. З того часу вони стали взірцем для регулювання корпоративних відносин у багатьох країнах, особливо тих, що розвиваються, незалежно від їх членства в ОЕСР. У 2004 р. документ було ухвалено у другій редакції, а останній його перегляд відбувся у 2014–2015 рр. за участі держав G 20. Новий документ був прийнятий Радою ОЕСР у липні 2015 р. та ухвалений на саміті G 20 у листопаді того ж року під назвою «Принципи корпоративного управління G 20/ОЕСР» (далі – Принципи G 20/ОЕСР) [12]. Принципи G 20/ОЕСР, як і їх попередні редакції, мають рекомендаційний характер, через що визначаються дослідниками як «м'яке право» (soft law) [4, с. 249].

Принципи G 20/ОЕСР орієнтовані насамперед на публічні акціонерні компанії, у тому числі фінансові. Водночас вони можуть використовуватись як інструмент покращення корпоративного управління і в інших товариствах, акції яких не перебувають у біржовому обороті. Принципи G 20/ОЕСР 2015 р. містять деякі нові стандарти, що відображають світові тенденції розвитку корпоративних відносин, (необхідність схвалення угод з пов'язаними сторонами, впровадження електронного голосування, утворення спеціалізованих комітетів наглядової ради тощо), проте в цілому вони не зазнали кардинальних змін у порівнянні з редакцією 2004 р. [18].

Слід зазначити, що за виключенням деяких конкретних положень, Принципи G 20/ОЕСР сформульовані у загальному вигляді, що практично унеможливорює їх пряме застосування. Дослідники зазначають, що це було зроблено навмисно, оскільки Принципи не повинні бути уніфікованим актом, а мають пропонувати різні можливості щодо того, як можна досягти гарних

практик корпоративного управління [21, с. 6]. Згідно з Принципами, вони не переслідують мету надавати детальні рецепти для національного законодавства [12, с. 11]. Державним і приватним структурам пропонується розробити більш детальні положення із урахуванням економічних, правових і культурних особливостей певної країни.

В Україні запровадження міжнародних стандартів корпоративного управління розпочалось у 2003 р. з прийняттям Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку вітчизняних Принципів корпоративного управління. Чинна сьогодні редакція Принципів була затверджена рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі – НКЦПФР) від 24 липня 2014 р. № 955 [11]. Цей документ не є юридично зобов'язуючим і містить рекомендації, спрямовані на удосконалення практики корпоративного управління в публічних акціонерних товариствах, а також інших господарських товариствах у тій мірі, в якій може бути до них застосований. На сьогоднішній день НКЦПФР не затвердила оновлену редакцію національних Принципів, проте основні нововведення Принципів G 20/ОЕСР вже отримали закріплення на рівні законів України.

«М'які» стандарти корпоративного управління, юридично необов'язкові за своєю природою, завдяки авторитету організації, що їх розробила, використовуються державами для реформування корпоративного законодавства. Аналізуючи рекомендаційні акти ОЕСР, В. П. Тичина зазначає, що вони мають важливе практичне значення та значний регулюючий вплив на поведінку держав – членів ОЕСР [13, с. 128]. Однак слід визнати, що м'якоправові рекомендації міжнародних організацій, і ОЕСР зокрема, справляють вплив не лише на держави – члени організації, а й на всі інші держави та їх приватних суб'єктів. У Рекомендації Ради з корпоративного управління ОЕСР від 8 липня 2015 р., зважаючи на те, що Принципи отримали світове визнання і виступають важливою основою для національних і міжнародних заходів з удосконалення корпоративного управління, всім державам незалежно від їх членства у ОЕСР рекомендується належним чином

брати до уваги Принципи G 20/ОЕСР 2015 р. [12, с. 71]. Як зазначається в анотації до Розділу I Принципів, бажаний набір законодавства, регулювання, саморегулювання, добровільних стандартів і т. ін. у цій галузі буде змінюватися залежно від країни. Правові й регуляторні елементи структури корпоративного управління можуть бути доповнені елементами «м'якого права», наприклад, кодексами корпоративного управління [12, с. 13].

Водночас, як зазначають закордонні дослідники, добровільність Принципів на практиці може бути зменшена: такі авторитетні міжнародні організації, як Рада з фінансової стабільності, Світовий банк і Міжнародний валютний фонд розглядають Принципи як міжнародні стандарти, до прийняття яких держави слід спонукати. Імплементация Принципів також може здійснюватися в результаті ринкового тиску, а саме якщо країни бажають стимулювати іноземне інвестування [21, с. 6]. Держави прагнуть створити такі умови взаємодії, коли невиконання норм «м'якого права» спричиняє несприятливі економічні й політичні наслідки, а також на все частіше застосування механізмів моніторингу виконання державами – учасницями актів «м'якого права» [13, с. 126].

Цікавою практикою є добровільне взяття державами на себе міжнародних зобов'язань з дотримання норм «м'якого права». Так, Україна за п. «с» ч. 1 ст. 387 Угоди про асоціацію з ЄС узяла на себе зобов'язання щодо подальшого розвитку політики корпоративного управління відповідно до міжнародних стандартів, а саме Принципів ОЕСР [14].

«М'які» норми, що стосуються розкриття інформації багатонаціональними корпораціями, містяться у Розділі II Керівних принципів для багатонаціональних підприємств ОЕСР 2011 р. [20] і в цілому відповідають Принципам корпоративного управління ОЕСР. 15 березня 2017 р. було підписано Угоду між Урядом України та ОЕСР щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, відповідних Рекомендацій і процедурних Рішень Ради ОЕСР. 18 серпня 2017 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову про подання на ратифікацію Верховній

Раді України зазначеної Угоди. 23 серпня відповідний законопроект було подано до Верховної Ради, проте до цього часу він не прийнятий. У Висновку від 28 вересня 2017 р. Головне науково-експертне управління зазначило, що прийняття парламентом рішення щодо внесеного законопроекту можливе після надання Урядом офіційно перекладених на державну мову Декларації та Рекомендацій ОЕСР, до яких передбачається приєднання [3].

Разом із тим приватні суб'єкти можуть добровільно слідувати міжнародним рекомендаційним нормам. Т. М. Нешатаєва вказує, що подібні рекомендації нерідко стають вельми дієвим регулятором міжнародних відносин, у тому числі приватного характеру [10, с. 52]. Добровільне дотримання міжнародних стандартів корпоративного управління корпораціями, що зацікавлені у гарній діловій репутації та підвищенні своєї конкурентоздатності, призводить до формування у корпоративних відносинах звичаїв ділового обороту [Див.: 17, с. 63–66]. У російській науці В. А. Лаптевим висловлено думку про те, що корпоративні кодекси в цілому є класичним прикладом локальних підприємницьких звичаїв, які закріплюють правила корпоративного управління (вимоги до кандидатур у члени органів корпорації, розкриття інформації, порядку корпоративного контролю) [6, с. 115–116]. З такою точкою зору не можна погодитись. Можна вести мову про визнання звичаєм того чи іншого положення, що закріплено у кодексі, але цілком кодекс не можна розглядати як звичай. Також сумнівним є віднесення їх до локальних звичаїв. Більш того, ми вважаємо, що стандарти корпоративного управління за умови їх широкого дотримання у корпоративних відносинах у всьому світі можуть набувати характеру звичаїв міжнародного ділового обороту.

У радянській науці міжнародного права на декілька років раніше, ніж на Заході виникла концепція «м'якого права», була запропонована концепція рекомендаційних норм [2, с. 84], що у подальшому була сприйнята загальною теорією права. Виходячи з цієї концепції, доречно відмежовувати «м'яке право» від нормативно-правових актів рекомендаційного характеру, таких як затверджені НКЦПФР Принципи корпоративного управління.

На нашу думку, слід також розрізняти локальні нормативні акти корпорацій (статути, положення, принципи (кодекси) корпоративного управління), які можна вважати інструментами саморегулювання корпоративних відносин, та «м'яке право» як таке, що походить від недержавного авторитетного центру – міжнародної організації.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє стверджувати, що сьогодні «м'яке право» визначає вектор розвитку корпоративних відносин на національному рівні, а також виступає інструментом гармонізації національних законодавств різних країн світу. «М'яке право» регулює корпоративні відносини опосередковано – шляхом впливу на розвиток національного законодавства, а також безпосередньо – шляхом самостійного запровадження корпораціями міжнародних стандартів у локальні нормативні акти (статути, положення, принципи (кодекси) корпоративного управління), а також формування на їх основі міжнародних звичаїв ділового обороту.

Список літератури:

1. Бахин С. В. Субправо (международные своды унифицированного контрактного права). Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2002. 311 с.
2. Вельяминов Г. М. Международное экономическое право и процесс (Академ. курс) : учебник. Москва : Волтерс Клувер, 2004. 496 с.
3. Висновок Головного науково-експертного управління від 28 вересня 2017 р. на проект Закону України «Про ратифікацію Угоди (у формі обміну листами) між Урядом України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо приєднання до Декларації про міжнародні інвестиції і багатонаціональні підприємства, відповідних Рекомендацій та процедурних Рішень Ради Організації економічного співробітництва та розвитку». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=62427 (дата звернення: 25.10.2018).
4. Гулевська Г. Ю. Норми «м'якого права» (soft law) у регулюванні міжнародних економічних відносин. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 3. С. 248–251.
5. Беляневич О. А., Мягкий А. В. Корпоративне управління за законодавством України: теоретико-прикладні проблеми : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака, 2017. 320 с.
6. Лаптев В. А. Локальный правовой обычай как источник регулирования предпринимательских отношений. *Lex russica*. № 4 (125), апрель, 2017. С. 110–119. DOI: 10.17803/1729-5920.2017.125.4.110-119.
7. Линников А. С., Карпов Л. К. Международно-правовые стандарты регулирования банковской деятельности. Москва : Статут. 2014. 173 с.
8. Матвеева Т. В. К вопросу о «мягком праве» в регулировании международных частноправовых отношений. *Государство и право*. 2005. № 3. С. 62–71.
9. Муратова О. В. Акты «мягкого» права как регуляторы частноправовых отношений. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2015. № 4 (53).

C. 627–633. DOI: 10.12737/14279.

10. Нешатаева Т. Н. Международное частное право и международный гражданский процесс : учебный курс в 3-х ч. Москва : Городец, 2004. 624 с.

11. Принципи корпоративного управління: затверджено рішенням Нац. комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 р. № 955. URL: <http://www.consultant.parus.ua> (дата звернення: 25.10.2018).

12. Принципы корпоративного управления G20/ОЭСР, OECD (2016), OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252035-ru> (дата звернення: 25.10.2018).

13. Тичина В. П. Правова характеристика рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. № 26. С. 126–128.

14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, підписана 27 червня 2014 р. URL: <http://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociasiyu> (дата звернення: 25.10.2018).

15. Фогельсон Ю. Б. Мягкое право в современном правовом дискурсе. *Журнал российского права*. 2013. № 9 (201). С. 43–51.

16. Чеховская С. А. «Мягкое» корпоративное право: постановка проблемы. *Предпринимательское право*. 2012. № 4. С. 8–12. URL: <https://center-bereg.ru/b2936.html> (дата звернення: 25.10.2018).

17. Щёкина Е. А. Правовой обычай международной торговли как источник международного частного права. Харьков : Крок, 2007. 221 с.

18. Щокіна О. О. Вплив Принципів корпоративного управління G 20/ОЕСР 2015 на регулювання корпоративних відносин в Україні. *Eastern European Studies: Economics, Education and Law: Proceedings of the International Scientific Conference*. Vol. II. June 7-8, 2018. Burgas : Publishing House FLAT Ltd-Burgas, 2018. P. 224–227.

19. Jingchen Zhao. Promoting a More Efficient Corporate Governance Model in Emerging Markets Through Corporate Law, 15 Wash. U. *Global Stud. L. Rev.* 447 (2016), P. 447–493. URL: http://openscholarship.wustl.edu/law_globalstudies/vol15/iss3/6 (Last accessed: 25.10.2018).

20. OECD (2013), OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition (Russian version), OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264203204-ru>. (Last accessed: 25.10.2018).

21. Siems, Mathias M. and Alvarez-Macotella, Oscar Salvador, The G20/OECD Principles of Corporate Governance 2015: A Critical Assessment of Their Operation and Impact. *Journal of Business Law*. 2017. P. 310–328. URL: <http://ssrn.com/abstract=3000329>. (Last accessed: 25.10.2018).

References:

1. Bahin, S.V. (2002). Subpravo (mezhdunarodnye svody unificirovannogo kontraktного prava). SPb.: Jurid. centr Press [in Russian].

2. Vel'jaminov, G.M. (2004). Mezhdunarodnoe jekonomicheskoe pravo i process (Akadem. kurs). Moscow: Volters Kluver [in Russian].

3. Vysnovok Holovnoho naukovо-ekspertnoho upravlinnia vid 28 veresnia 2017 r. na proekt Zakonu Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Uhody (u formi obminu lystamy) mizh Uriadom Ukrainy ta Orhanizatsiieu ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku shchodo pryiednannia do Deklaratsii pro mizhnarodni investysii i bahatonatsionalni pidpriemstva, vidpovidnykh Rekomendatsii ta protsedurnykh Rishen Rady Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobitnytstva ta rozvytku». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=62427.

4. Hulievska, H.Yu. (2017). Normy «m'iakoho prava» (soft law) u rehuliuvani mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn. *Porivnialno-analitychne pravo*, 3, 248–251 [in Ukrainian].

5. Belianevych, O.A. & Miahkyi, A.V. (2017). Korporatyvne upravlinnia za

zakonodavstvom Ukrainy: teoretyko-prykladni problemy. Kyiv: NDI pryvatnoho prava i pidpriumytstva im. F. H. Burchaka [in Ukrainian].

6. Laptev, V.A. (2017). Lokal'nyj pravovoj obyčaj kak istochnik regulirovaniya predprinimatel'skih otnoshenij. *Lex russica*, 4 (125), april', 11–119. DOI: 10.17803/1729-5920.2017.125.4.110-119 [in Russian].

7. Linnikov, A.S. & Karpov, L.K. (2014). Mezhdunarodno-pravovye standarty regulirovaniya bankovskoy dejatel'nosti. Moscow: Statut [in Russian].

8. Matveeva, T.V. (2005). K voprosu o «mjagkom prave» v regulirovanii mezhdunarodnyh chastnopravovyh otnoshenij. *Gosudarstvo i pravo*, 3, 62–71 [in Russian].

9. Muratova, O.V. (2015). Akty «mjagkogo» prava kak reguljatory chastnopravovyh otnoshenij. *Zhurnal zarubezhnogo zakonodatel'stva i sravnitel'nogo pravovedenija*, 4 (53), 627–633. DOI: 10.12737/14279 [in Russian].

10. Neshataeva, T.N. (2004). Mezhdunarodnoe chastnoe pravo i mezhdunarodnyj grazhdanskij process. Moscow: Gorodec [in Russian].

11. Pryntsypy korporatyvnoho upravlinnia: zatverdzheno rishenniam Nats. komisii z tsinnykh paperiv ta fondovoho rynku vid 22.07.2014 r. № 955. (2014). URL: <http://www.consultant.parus.ua>.

12. Principy korporativnogo upravlenija G20/OJeSR, OECD (2016), OECD Publishing, Paris. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264252035-ru>.

13. Tychyna, V.P. (2017). Pravova kharakterystyka rekomendatsii Orhanizatsii ekonomichnoho spivrobotnytstva ta rozvytku. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriya: Yurysprudentsiia*, 26, 126–128 [in Ukrainian].

14. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym Spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony, pidpysana 27 chervnia 2014 roku. (2014). URL: <http://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/evropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.

15. Fogel'son, Ju.B. (2013). Mjagkoe pravo v sovremennom pravovom diskurse. *Zhurnal rossijskogo prava*, 9 (201), 43–51 [in Russian].

16. Chehovskaja, S.A. (2012). «Mjagkoe» korporativnoe pravo: postanovka problemy. *Predprinimatel'skoe pravo*, 4, 8–12. URL: <https://center-bereg.ru/b2936.html> [in Russian].

17. Shhjokina, E.A. (2007). Pravovoj obyčaj mezhdunarodnoj trgovli kak istochnik mezhdunarodnogo chastnogo prava. Kharkov: Krok [in Russian].

18. Shchokina, O.O. (2018). The Impact of The G 20/OECD Corporate Governance Principles 2015 on Regulation of Corporate Relations in Ukraine. *Eastern European Studies: Economics, Education and Law: Proceedings of the International Scientific Conference, Vol. II. June 7-8, 2018*. Burgas: Publishing House FLAT Ltd-Burgas, 224–227 [in Russian].

19. Jingchen Zhao. (2016). Promoting a More Efficient Corporate Governance Model in Emerging Markets Through Corporate Law, 15 Wash. U. *Global Stud. L. Rev.* 447 (2016), P. 447–493. URL: http://openscholarship.wustl.edu/law_globalstudies/vol15/iss3/6.

20. OECD (2013), OECD Guidelines for Multinational Enterprises 2011 Edition (Russian version), OECD Publishing. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264203204-ru>.

21. Siems, Mathias M. & Alvarez-Macotela, Oscar Salvador (2017). The G20/OECD Principles of Corporate Governance 2015: A Critical Assessment of Their Operation and Impact. *Journal of Business Law*, 310–328. URL: <http://ssrn.com/abstract=3000329>.

Щёкина Е. А. «Мягкое право» в системе регулирования корпоративных отношений.

В статье рассматриваются сложившиеся в юридической науке подходы к феномену «мягкое право». Определяется роль рекомендательных актов международных организаций в системе регулирования корпоративных отношений, в частности, отношений корпоративного управления, на национальном уровне.

Ключевые слова: «мягкое право»; корпоративное управление; международная

организация; Принципы корпоративного управления G 20 / Организации экономического сотрудничества и развития 2015.

Shchokina O. O. «Soft law» in the system of regulation of corporate relations.

The article discusses the approaches to the “soft law” phenomenon that have developed in legal science. The role of recommendatory acts of international organizations in the system of regulation of corporate relations, in particular, relations of corporate governance, is determined at the national level.

Keywords: “soft law”; corporate governance; international organization; The G 20 / Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) Principles of corporate governance 2015.

Надійшла до редколегії 21.11.2018 р.

